

Тернович А.В.

студентка групи НБ-11

юридичного факультету,

Західноукраїнський національний університет

Мельник І. М.

старший викладач кафедри безпеки та правоохоронної діяльності

Західноукраїнський національний університет

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧІННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ: ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ТА РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У сучасних умовах розвитку українського суспільства проблема злочинності серед неповнолітніх залишається одним із найактуальніших напрямів діяльності державних органів та правоохоронної системи. Соціально-економічні труднощі, поширення негативного інформаційного впливу, зниження рівня правової культури окремих категорій населення та трансформація суспільних цінностей створюють передумови для залучення молоді до протиправної діяльності. Особливе занепокоєння викликає той факт, що злочинність неповнолітніх не лише негативно впливає на стан громадської безпеки, а й створює загрозу для майбутнього розвитку держави.

Питання запобігання правопорушенням серед дітей та підлітків є предметом наукових досліджень багатьох українських учених. Значна увага приділяється визначенню причин злочинності неповнолітніх, особливостям їхньої кримінальної поведінки, а також удосконаленню механізмів профілактичної діяльності правоохоронних органів та інших суб'єктів превенції.

Правовою основою діяльності щодо запобігання злочинності серед неповнолітніх є Конституція України, Кримінальний кодекс України, Закон

України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», Закон України «Про Національну поліцію» та інші нормативно-правові акти [1–4]. Саме вони визначають основні напрями державної політики у сфері захисту прав дитини, профілактики правопорушень та забезпечення безпеки неповнолітніх.

Однією з основних причин вчинення правопорушень неповнолітніми є негативний вплив соціального середовища. Важливу роль у формуванні особистості відіграє сім'я, яка є первинним інститутом соціалізації. Конфлікти між батьками, неналежне виконання ними виховних обов'язків, відсутність контролю за поведінкою дітей або, навпаки, надмірна опіка можуть сприяти виникненню девіантної поведінки та формуванню схильності до порушення закону [1].

Суттєвий вплив на поведінку підлітків також мають однолітки та неформальні групи. Прагнення бути прийнятим у певному колективі нерідко спонукає неповнолітніх до вчинення протиправних дій. Особливо небезпечним є залучення молоді до діяльності груп із кримінальною спрямованістю, де правопорушення розглядаються як засіб самоствердження або отримання авторитету серед однолітків.

У сучасному світі зростає вплив цифрового середовища на формування поведінки неповнолітніх. Соціальні мережі, месенджери та інші інтернет-ресурси можуть використовуватися для поширення деструктивного контенту, пропаганди насильства, втягнення дітей у незаконну діяльність або здійснення кіберправопорушень. У зв'язку з цим важливого значення набуває формування цифрової грамотності та підвищення рівня обізнаності молоді щодо безпечної поведінки в мережі Інтернет [2].

Ефективне запобігання злочинності серед неповнолітніх потребує реалізації комплексу профілактичних заходів. Загальносоціальна профілактика передбачає створення належних умов для розвитку дітей та молоді, забезпечення доступу до освіти, спорту, культурного дозвілля та

інших форм корисної діяльності. Такі заходи сприяють формуванню правослужняної поведінки та зменшують ризик залучення підлітків до кримінального середовища.

Важливе місце займає спеціально-кримінологічна профілактика, яка спрямована на роботу з групами ризику. Йдеться про дітей із неблагополучних сімей, неповнолітніх, які вже вчиняли правопорушення, або осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах. У таких випадках особливого значення набуває взаємодія правоохоронних органів, соціальних служб, закладів освіти та громадських організацій [3].

Особливу роль у системі профілактики злочинності серед неповнолітніх відіграють підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України. Їх діяльність спрямована на проведення профілактичних бесід, виявлення дітей, схильних до правопорушень, здійснення контролю за умовами їх проживання та навчання, а також взаємодію з батьками та педагогами. Крім того, правоохоронці проводять інформаційно-просвітницькі заходи, спрямовані на підвищення рівня правової культури молоді та формування відповідального ставлення до власної поведінки [4].

Одним із перспективних напрямів профілактичної діяльності є впровадження відновного правосуддя щодо неповнолітніх. Застосування медіації дозволяє підлітку усвідомити наслідки своїх дій, відшкодувати завдану шкоду та повернутися до нормального життя без негативного впливу кримінального середовища. Такий підхід відповідає сучасним міжнародним стандартам захисту прав дитини та сприяє зниженню рівня повторної злочинності.

Отже, запобігання злочинності серед неповнолітніх є важливим напрямом державної політики у сфері забезпечення громадської безпеки та захисту прав дітей. Ефективність профілактичної діяльності залежить від узгодженої взаємодії правоохоронних органів, освітніх установ, соціальних служб, сім'ї та громадськості. Лише комплексний підхід до вирішення цієї

проблеми дозволить зменшити рівень злочинності серед молоді, сприятиме формуванню правослухняного покоління та зміцненню правопорядку в державі.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 04.06.2026).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 04.06.2026).

3. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995 № 20/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-вр> (дата звернення: 04.06.2026).

4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 04.06.2026).